

кожного етапу, гармонійно поєднує емоційне і логічне засвоєння навчального матеріалу розумово відсталими школярами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борзова Л.П. Игры на уроке истории: Метод. пособие для учителей / Л.П.Борзова. – М.: Изд – во Владос – Пресс, 2001. – 160 с.
2. Зорина О.Г. Использование сюжетной картины в процессе формирования исторических понятий в старших классах вспомогательной школы // Дефектология. – 1992. – № 1. – С. 38 –44.
3. Коган Н.Е. Дидактическая игра как средство активизации познавательной деятельности учащихся с нарушением зрения на уроках географии и общей биологии. Дис. канд. пед. наук: 13.00.03 – Екатеринбург, 2002. – 168 с.
4. Крутий В.А. Активізація навчальної діяльності молодших школярів у процесі використання дидактичних ігор. Дис. канд. пед. наук: 13.00.09 – Рівне, 2001. – 196 с.
5. Лапшин В.А., Пузанов Б.П. Особенности усвоения исторического и обществоведческого материала учащимися VI – VIII классов вспомогательной школы // Дефектология. – 1986. – № 1. – С. 52 –57
6. Никитина Л.В., Бгажнокова И.М. К проблеме обучения истории детей с недостатками интеллекта // Дефектология. – 1997. – № 5. – С. 33 –36

УДК: 376.36

СПЕЦІАЛЬНИЙ КОРЕКЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ – ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ (Дніпропетровській загальноосвітній школі-інтернату № 2 – п'ятдесят)

Кот М.З.

кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

В статті розглядаються питання корекційної спрямованості виховного процесу в умовах спецшколи-інтернатів. Розкривається досвід Дніпропетровської школи-інтернату №2, її 50-річний досвід.

В статье рассматриваются вопросы коррекционной направленности воспитательного процесса в условиях спецшкол-интернатов. Раскрывается опыт Днепрпетровской школы-интерната № 2, её 50-летний опыт.

This article tells us about the correctional orientation of the educational process in special schools, boarding schools. It Disclosed experience of Dnipropetrovsk boarding school № 2, its 50-year experience.

Ключові слова: школа-інтернат, корекційно-виховний процес, інноваційні підходи.

Ключевые слова: школа-интернат, коррекционно-воспитательный процесс, инновационные подходы.

Keywords: boarding school, correctional and educational when running, innovative approaches.

Становлення національної школи реформування системи освіти постає необхідністю створення таких умов, які б забезпечували її демократизацію, гарантували рівні можливості всім членам суспільства до особистості незалежно від віку, стану здоров'я, пошуку нових шляхів якісного вдосконалення змісту спеціальної освіти, організацію навчально-виховного процесу, щоб він відповідав можливостям і потребам дитини з порушеннями розумового розвитку.

Однією з важливих проблем сучасної корекційної педагогіки є подолання соціальних, екологічних і біологічних причин, які обумовлюють появу у дітей, як в пологовому, так і в післяпологовому розвитку, психофізичних вад, серед яких найсильнішою є категорія дітей з порушеннями у розумового розвитку.

Відхилення в розвитку дитини визначаються не тільки вродженим або набутиим дефектом, але й стає результатом низької ефективності засобів, прийомів виховання і ставлення до неї через відсутність необхідних знань у батьків.

Педагогу-дефектологу доводиться проявляти такт і уміння переконувати батьків у необхідності навчання таких дітей у спеціальній корекційній школі, щоб дитина могла одержати загальноосвітню і професійну підготовку

в обсязі скорочених вимог масової школи.

Формування особистості дитини з вадами у розвитку, навчання її основам знань, навичок, оволодіння основами суспільних взаємовідносин, вимагає від дефектолога спеціальних знань, гуманних людських якостей, терпіння, настирливості. Від педагога багато в чому залежить подальша доля дитини.

Перший педагог, з яким зустрічається дитина в своєму житті, - вихователь. Він повинен бути освічений, добрий, чутливий, люблячий дитину і добре її розуміти. Йому доводиться багато робити для того, щоб розвивати її пізнавальну активність, прививати позитивні якості характеру, готувати для подальшої суспільної адаптації.

Ось чому не може бути сумнівів у доцільності навчання дітей з розумовою відсталістю і іншими вадами в умовах спеціальних корекційних закладів освіти.

Все питання в тому, як повинен бути організований корекційно-виховний процес, щоб він відповідав потенційним індивідуальним можливостям кожної дитини зокрема.

Іншими словами – шкільне життя повинно відповідати завданням, які ставить держава в освіті таких дітей можливостям корекційно-виховного процесу щодо реалізації функціональних сил, задатків і потреб дитини. Суть цих завдань розкривається на основі психологічних концепцій Л.С.Виготського про єдність навчання і розвитку дитини, який розвинув ідею про дві взаємопов'язані зони розвитку – актуальну і найближчу.

В умовах спеціально організованого, цілеспрямованого корекційно-педагогічного процесу, (який включає в себе навчання, пізнавальний розвиток дитини, формування її особистості та залежить від характеру і спрямованості педагогічного процесу, педагогічного середовища, педагогічних умов) дитина набагато швидше і ефективніше набуває розвитку як зовнішніх, так і внутрішніх сил, збагачуватиметься способами пізнавальної, трудової та інших видів діяльності. (До зовнішніх відносяться – оволодіння знаннями та навичками професійної практичної діяльності. До внутрішніх – формування етичних уявлень, громадянськості, моральності, духовної культури.)

Підготовка дітей з вадами розумового розвитку до самостійного життя в оточуючому соціальному середовищі – одна з найважливіших функцій корекційно-виховного процесу загальноосвітньої спеціальної школи-інтернату.

Значний досвід корекційного навчання та виховання дітей з вадами у розвитку набула Дніпропетровська допоміжна школа №2. (Директор – кандидат педагогічних наук **Кароліна Віталіївна Рейда**).

Школа-інтернат успадкувала загальноовітні педагогічні традиції навчання та корекційного виховання дітей, в якій розв'язання загальних і спеціальних завдань здійснюється за умови дотримання принципових підходів, уважного ставлення до вихованців, створення зразкових відповідних умов для формування особистості з урахуванням індивідуальних та типологічних особливостей дітей, створення зразкових гігієнічних умов, організації шкільного режиму, який в корекційно-виховній роботі з дітьми чітко спрямований на виправлення та подолання психофізичних вад розвитку дитини у поєднанні та забезпеченні взаємозв'язку педагогічного колективу школи з батьками вихованців.

Школа укомплектована навчальними кабінетами, обладнаними сучасною комп'ютерною технікою, мультимедійними засобами, бібліотекою, спеціальною науково-методичною літературою, навчальними майстернями з кількох профілів. В школі функціонує фізкультурний та актовий зали, логопедичний кабінет для мовленнєвої корекції, кабінет лікаря та соціально-побутового орієнтування.

На території шкільного подвір'я обладнані спортивні майданчики для занять з футболу, волейболу, та функціонує також зона відпочинку учнів початкової школи.

Всі навчальні кабінети відповідають Державним Стандартам, санітарним правилам і нормам, укомплектовані відповідним обладнанням, забезпечені дидактичним матеріалом, який сприяє виконанню навчальних програм та корекційно-виховного процесу в цілому.

В школі постійно здійснюється пошук та впровадження цікавих ідей і пропозицій щодо активізації уваги громадськості до життєвого простору навчального закладу. Навчальний заклад спрямовує свою увагу на соціальну підтримку дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, дітей з малозабезпечених сімей, багатодітних сімей та учнів, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Планування та організація корекційно-виховного процесу здійснюється з урахуванням психофізичних та індивідуальних можливостей дітей. Педагогічним колективом школи скоординовані плани корекційно-виховної роботи класних керівників та вихователів у поєднанні з такими формами роботи як відвідування батьків, бесіди з батьками, з близькими родичами та обстеження соціально-побутових умов учнів.

Соціальною службою школи здійснюється тісний контакт з опікунами дітей, обстежуються побутові умови дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківської опіки. Значна увага приділяється їх консультуванню з питань соціальної допомоги дітям.

В літній період учні оздоровлюються в таборах відпочинку на узбережжі Чорного моря, забезпечуються безкоштовними проїзними документами, шкільною та спортивною формами.

Забезпечення оздоровчого режиму та формування здорового способу життя здійснюється шляхом комплексного вирішення педагогічних, медичних і соціальних питань з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку учнів різних вікових категорій. Проводяться заняття в оздоровчому комплексі (баскетбол, волейбол, футбол). Створені відповідні умови для оздоровлення учнів з фізичними порушеннями (спецгрупи, дієтхарчування, ЛФК, логопедичні заняття).

Корекційно-виховний процес школи регламентується концептуальними підходами до розвитку пізнавальної активності дітей з інтелектуальними вадами, що забезпечує ефективну реалізацію державної політики в галузі спеціальної освіти, спрямовану на максимальне дотримання державних законодавчих і нормативних актів та завдань, поставлених перед педагогічним колективом школи.

Згідно концептуальних положень, школа-інтернат забезпечує права дітей на здобуття певного освітнього рівня. Шляхом спеціально організованого корекційно-виховного впливу в поєднанні з медичною реабілітацією, що дає можливість здійснювати їх допрофесійну підготовку, формування соціально-адаптивної особистості, школа сприяє засвоєнню учнями норм громадянської етики та загальнолюдської моралі, початкових трудових умінь та навичок, основ гігієни та здорового способу життя. Навчальний заклад забезпечує системний кваліфікований психолого-медико-педагогічний супровід корекційно-виховного процесу з урахуванням особливостей психофізичного розвитку учнів, надання психолого-педагогічної допомоги батькам з метою активного включення їх до участі в комплексній корекційно-виховній роботі.

У корекційно-педагогічному процесі Дніпропетровська школа № 2 є провідною методологічною і нормативно-правовою базою, що активно впроваджує сучасні педагогічні технології, підвищує рівень професійної компетентності педагогів та допоміжного персоналу, створює умови для набуття педагогічної майстерності вихователями та вчителями. Оригінальним є досвід навчального закладу щодо впровадження системи моніторингу учнівської діяльності, координації роботи педагогічної і методичної рад, організації спільної роботи з батьками та громадськими організаціями.

У перспективі розвитку школи-інтернату планується реконструкція деяких приміщень, добудовуватимуться шкільні кабінети та комплекс оздоровчого призначення. На території школи заплановано побудову та облаштування кількох різнопрофільних майданчиків для ігрової діяльності учнів та інших різнопланових заходів.

Основним завдання школи-інтернату є підвищення якості знань учнів, оновлення змісту і форм організації корекційно-виховного та реабілітаційного процесів засобами удосконалення творчої співпраці педагогів та учнів. Пошук інноваційних форм і методів корекційно-виховної роботи, упровадження сучасних педагогічних технологій навчання, створення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, інтересів, свідомого ставлення до свого здоров'я, набуття учнями соціального досвіду, успадкування духовних надбань та духовності, художньо-естетичної та екологічної культури – провідні і перспективні напрями роботи школи-інтернату.

Корекційно-виховний процес забезпечується спеціалістами-дефектологами. Значна увага приділяється освоєнню комп'ютерної грамотності, вчителі та вихователі щорічно підвищують кваліфікаційну категорію.

На базі школи-інтернату відкрито філію кафедр Дніпропетровського національного університету імені О.Гончара. Цим самим створено унікальний експериментально-педагогічний майданчик. Майбутні дефектологи, психологи та логопеди матимуть можливість отримувати практичний досвід, осягати методи корекції за допомогою психологічного впливу, впроваджувати сучасні методи психоаналізу з інтегрованим підходом до проблеми.

У взаємодії викладачів кафедр університету та педагогічного колективу школи-інтернату розроблена та реалізується цілісна програма управління корекційно-виховним процесом розвитку дитини. Педагогічний колектив, студенти-практиканти усвідомлюють, що необхідною умовою корекційної діяльності з дітьми є спеціальні знання та культура педагогічної праці. Вчителі та вихователі мають активну направленість на реалізацію інноваційних, сучасних технологій корекційно-виховної роботи, яка конкретизується у планах методичної ради, творчих групах, методичних об'єднаннях.

У співпраці учителів школи-інтернату та педагогів університету на уроках, виховних заходах, практичних заняттях, у процесі майстер-класів вдосконалюють рівень теоретико-практичної підготовки більш ніж півтори тисячі студентів-практикантів. Педагогічний колектив школи бере також активну участь в проведенні відкритих уроків та виховних заходів, в апробації підручників для спеціальних шкіл, в інших експериментально-педагогічних заходах Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Широкою популярністю у педагогічній діяльності школи, впровадження інноваційних підходів до розробки та проведення виробничого процесу, забезпечення єдності виховання та навчання, формування практичних навичок в учнів користуються ініціативи, розроблені директором школи-інтернату, кандидатом педагогічних наук **Рейдою Кароліною Віталіївною**, яка щедро ділиться своїми творчими наробітками з колегами по роботі,

викладачами кафедр університету та студентами.

Успіх у роботі **Рейди К.В.** сприяє стабільності діяльності педагогічного колективу, його високоякісний освітньо-кваліфікаційний рівень, організація навчально-виховного процесу, удосконалення форм і методів проведення роботи щодо підвищення професійної майстерності педагогічних кадрів та допоміжного персоналу школи-інтернату.

Особлива увага в системі управління школою надається організації учнівського самоврядування. У погодженні з керівництвом школи та за ініціативи учнів створено орган учнівського самоврядування – шкільний парламент, до складу якого входять лідери кожного класу, тісно співпрацюють з адміністрацією школи, вчителями та вихователями. Це суттєво впливає на організацію та проведення виховних заходів школи, становлення особистості вихованців, підготовку їх до самостійного життя і праці. На засіданнях шкільного парламенту розглядається широке коло питань: планування та підсумки роботи; організація змістовного дозвілля учнів; участь в загальношкільних заходах; організація суспільно-корисної діяльності тощо.

Під керівництвом **Рейди К.В.** систематично проводиться науково-методичне, навчальне консультування педагогічного персоналу, здійснюється моніторинг професійної компетентності та психологічної культури педагогів, стимулюється їх творча активність. Проводиться пропаганда та пошук інноваційних нововведень, спрямованих на розвиток розумово відсталих учнів у корекційно-виховному процесі школи-інтернату.

Істинному учителю завжди присутній потяг до вдосконалення, творчості, прорив до оновлення, потяг до нових ідеалів.

Ці риси притаманні директору школи-інтернату – **Рейді Кароліні Віталіївні**.

У цьому контексті варто висловити вдячність заслуженому вчителю України – **Чистоколяній Світлані Микитівні**, яка упродовж 1983-2004 рр. очолювала загальноосвітню школу-інтернат №2. Впродовж цього періоду вона дбала про створення у навчальному закладі атмосфери прекрасного: чуйності, добропорядності, щирості, поваги до колег та дітей, забезпечувала високий рівень науково-теоретичної, методологічної і методичної підготовки шкільного колективу. Досвід Світлани Микитівни сприяв впровадженню ефективних форм і методів організації навчально-виховного корекційного процесу в школі, забезпечував найвищу якість корекційно-педагогічної праці. Вона брала активну участь в розробці шкільного компонента змісту освіти, надавала практичну допомогу педагогічним працівникам інших навчальних закладів Дніпропетровської області у впровадженні передового досвіду як важливого джерела педагогічного формування особистості вчителя та виховання учнів.

Народилася **Світлана Микитівна** 7 жовтня 1940 р. Після школи закінчила Вінницький педагогічний інститут в 1963 р., Дніпропетровський державний університет (історичний факультет, 1975 р.), Київський державний педагогічний інститут імені О.М.Горького (дефектологічний факультет 1985 р.)

Світлана Микитівна все своє життя присвятила педагогічній діяльності, надихаючи своїми ідеями, своєю енергією всіх, хто був поруч з нею на той час. Вся її діяльність пов'язана з реальною допомогою конкретним людям, які цього потребували. Вона активно сприяла працевлаштуванню випускників школи, надавала підтримку педагогам пенсійного віку, багатодітним матерям

З вересня 2004 року **Світлана Микитівна** працює директором обласного Навчально-реабілітаційного центру для дітей з вадами психофізичного розвитку. Створений нею високопрофесійний педагогічний колектив вихователів та методистів і сьогодні продовжує працювати з повною віддачею для задоволення освітніх потреб дітей.

Світлана Микитівна нагороджена: знаками «Відмінник народної освіти»; «Заслужений учитель Української РСР»; медаллю «А.С.Макаренко», нагрудним знаком «Василь Сухомлинський»; Почесною грамотою Кабінету міністрів України та ін..

Творець і натхненниця педагогічного колективу, сильна і водночас комунікабельна і доброзичлива, такою є **Світлана Микитівна Чистоколяна**. Її подальша праця хай буде запорукою активного утвердження педагогічної думки, а творча наснага, добра вдача, оптимізм, гуманістичні підходи до освіти сприяють новим звершенням в сфері допомоги дітям із вадами у розвитку.

Бажаємо Світлані Микитівні творчої наснаги та успіхів у великій благородній справі у вихованні та навчанні дітей.

Школі-інтернату виповнюється 50, а почалося з великого пориву зробити свою школу для кожної дитини, їх батьків, учителів. Хай школа-інтернат процвітає, в колі своїх натхненників-директорів ще багато літ.

В статті використані матеріали довідки-об'єктивки «Обласної спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату № 2 з поглибленим професійно-трудоим навчанням» . Місто Дніпропетровськ, (вул.. Батумська, 2-а. Тел.. (0562)276032).